

Handlingsplan

Tillväxt Trädgård Väst

Förord

Denna handlingsplan har växt fram i en process med bl.a. flera workshops inom Gröna möten och Agroväst under perioden november 2015 till september 2017.

Handlingsplanen kommer att revideras årligen genom verksamhetsplan för Tillväxt Trädgård Väst.

Skara september 2017

Styrelsen för Agroväst

Genom

Paul Christensson
Ordförande Agroväst

Mats Emilson
VD Agroväst

Vision

Västra Götaland har Nordens störst ökande trädgårdsproduktion år 2020-2025. Vi producerar hälsosamma produkter med hög kvalitet för kropp och själ och har inom 10 år fördubblat omsättningen inom trädgårdsnäringens tjänster och produktion.

Syfte med handlingsplan

Syftet med att ta fram en regional handlingsplan är att attrahera resurser som behövs för utvecklingsarbetet i trädgårdsnäringens primärproduktion. Syftet är också att konkretisera och prioritera vilka aktiviteter vi vill gå vidare med och fördela ansvaret för dem. På lång sikt ska handlingsplanen bidra till att effektmålen inom Tillväxt Trädgård Väst uppfylls.

Mål för Tillväxt Trädgård Väst

Programmet Tillväxt Trädgård Väst är ett samarbete mellan näringsliv, samhälle och akademi med syfte att skapa tillväxt och hållbar utveckling i trädgårdsbranschen med fokus på aktiviteter i trädgårdsnäringens primärproduktion. Effektmål för programmet:

- Antalet produkter och tjänster som produceras inom trädgårdsnäringen har ökat.
- Antalet företag inom trädgårdsnäringens primärproduktion har ökat.
- Företagen inom trädgårdsnäringens primärproduktion har ökat sin konkurrenskraft.

Målgrupp

Tillväxt Trädgård Väst verksamhet riktar sig till:

- Yrkesodlare inom trädgårdsnäringen.
- Odlingsintresserade lantbrukare.
- Rådgivare inom de gröna näringarna.
- Utbildningsorganisationer inom de gröna näringarna.
- Tillverkare av förnödenheter och utrustning inom branschen.
- Myndigheter inom de gröna näringarna.
- Studenter på SLU, vuxenutbildning samt elever på naturbruksgymnasier.

Målgrupp för den regionala handlingsplanen är offentliga myndigheter, stiftelser, företag och andra aktörer som vill utveckla trädgårdsproduktionen i regionen.

Bakgrund

Styrelsen inom Agroväst arbetade under 2015 fram en strategiplan för verksamheten 2016-2020 där man beslutade sig för att satsa på ett antal nya program, varav "Tillväxt trädgård väst" (TTV) är ett. Arbetet med att starta upp ett program har skett i samarbete med Tillväxt trädgård. Programmet harmonierar med den nationella strategiplanen för trädgårdsnäringen (för Tillväxt Trädgård) och bedrivs i nära samverkan med SLU. Den här handlingsplanen bygger vidare på ett arbete som startade vid en workshop på Agroväst den 16 november 2015 då flera aktörer var med, bl.a. Hushållningssällskapet, LRF Trädgård och regionala aktörer.

Den svenska trädgårdsbranschen består av tre delbranscher: trädgårdsnäringen, utemiljöbranschen och fritidsodlingen. Programmet Tillväxt Trädgård Väst är ett samarbete mellan näringsliv och akademi med syfte att skapa tillväxt och hållbar utveckling i trädgårdsbranschen med fokus på aktiviteter i trädgårdsnäringens primärproduktion.

Ett utökat och fördjupat samarbete mellan akademi, näringsliv och samhälle ska stimulera en kunskapsbaserad utveckling som bygger på forskning, utbildning och rådgivning. Genom detta samarbete skapas också förutsättningar för ökad konkurrenskraft och tillväxt genom innovationer och nytänkande. Ett viktigt mål är att öka värdet av produkter och tjänster inom sektorerna frukt, bär, grönsaker, potatis, prydnadsväxter, plantskoleväxter och andra delar av trädgårdsnäringen. Detta kan åstadkommas genom fler och mer profilerade och förädlade produkter som ökar de svenskodlade trädgårdsprodukternas värde på fler marknader. Det finns också goda möjligheter att utveckla nya och fler gröna tjänster. Trädgårdsbranschen som helhet ska i ökad utsträckning bidra till en hållbar samhällsutveckling med närproducerad, sund och klimatsmart mat och hälsofrämjande gröna miljöer.

Fakta

Det totala värdet av den svenska trädgårdsproduktionen var 2014 strax över 4,8 miljarder kronor. Till trädgårdsodlingen räknas köksväxter såsom grönsaker och kryddor (utom potatis och konservärter), frukt och bär, prydnads- och plantskoleväxter. 2 066 svenska företag bedrev yrkesmässig trädgårdsodling och sysselsatte drygt 15 000 personer. 1 602 av dessa företag ägnade sig åt frilandsodling på totalt 12 822 ha samt 848 företag drev växthusodling i någon form på en total växthusyta på ca 287 ha.

Större delen av svensk trädgårdsnäring finns i södra Sverige men 215 av dessa företag finns att finna i Västra Götaland med en total areal på ca 600 ha fördelat på ca 579 ha friland samt ca 20 ha växthusyta. Den största delen av arealen upptar produktionen av frilandsgroänsaker på 285 ha fördelade på 68 företag. Arealmässigt var de största produkterna i fallande ordning vitkål 115 ha, sparris 30 ha, morot 18 ha samt dill 18 ha. Den totala arealen av vitkål i Sverige är 354 ha vilket visar att Västra Götaland står för mer än 30 % av den totala vitkålsarealen i Sverige.

Bärodlingen i Västra Götaland står för den näst största produktionen inom frilandsodlingen med 228 ha fördelade på 77 företag. Här står jordgubbar för 80 % av arealen. Övriga bär är hallon och svarta vinbär. Plantskoleproduktionen på friland i Västra Götaland uppgick till 51 ha fördelade på 27 företag där den arealmässigt största grödan var lövfällande träd. Fruktodlingen i regionen uppgick till 18 ha där äpplen dominerar produktionen med 15 ha.

Arealen av prydnadsväxter i växthus uppgick till ca 11 ha där utplanteringsväxter samt krukväxter står för den största produktionen. För växthusodlade grönsaker finns 42 företag i Västra Götaland med en total växthusyta på ca 7 ha. Här står kryddväxtodlingen för den största arealen på 3,4 ha. Följt av tomat på 1,5 ha samt kruksallat 1,4 ha.

Sammanfattning

För att fånga in de mest relevanta och angelägna områdena för en regional handlingsplan för den Västsvenska trädgårdsnäringen, skickades en enkät ut till utvalda företagare, verksamma i branschen, under vintern och vår 2017. Företagen valdes ut i diskussion med Ordförande för TTV och rådgivare i regionen. Frågorna i enkäten togs fram i dialog med Tillväxt Trädgård och dåvarande ordförande för LRF trädgård och fokuseras på Tillväxt trädgårds sju fokusområden. Arbetet med intervjuer utfördes av Kristine Ivarsson Hushållningssällskapet Skaraborg. En workshop under våren 2017 gav ytterligare input till arbetet med handlingsplanen. Härefter följer en prioriterad sammanfattning av synpunkter vi fått in genom enkätsvar och i arbetsmöten vi haft. Prioriteringen är gjord i dialog med styrgruppen för Tillväxt Trädgård Väst.

Nulägesanalys

Största utmaningarna

Klimatförändringar innebär stora utmaningar, särskilt gällande nya skadedjur och sjukdomar (som exempelvis mördarsniglar och suzukiflugan). Tillgång till miljövänliga växtskyddsmedel, både kemiska, fysikaliska och biologiska.

Vattenbrist innebär en stor utmaning i vissa områden. Sortmaterial anpassat för vårt klimat. Snedvriden konkurrens.

Svårigheter att hitta kompetent personal och nya företagare. Få företagare i branschen och en åldrande yrkeskår. Brist på investeringsvilligt kapital och en rädsla för att bli arbetsgivare kan leda till hämmad företagsutveckling.

Styrkor och möjligheter för ökad produktion

Vi har en ökande konsumtion av trädgårdsprodukter. Konsumenternas förtroende, välvilja och preferens för svenska produkter är en styrka för näringen.

Livsmedelssäkerhet, hög kvalitet och korta transporter. Fungerande producentorganisation. Marknaden för trädgårdens tjänster och produkter innebär en möjlighet för nya företag samt för etablerade att kunna öka.

Behov

Långsiktiga villkor för företagandet. Utveckling av nya företagstyper och fruktbarande samarbetsformer. Behovet av utbildad personal och företagare med kompetens och praktisk erfarenhet är stort i branschen. Det behövs långsiktiga, miljövänliga och resurseffektiva lösningar för växtskydd, ogräsbekämpning och gödsling. Insatser för förbättrad arbetsmiljö. Samverkan mellan producenter, rådgivare, forskare, utbildare och myndigheter är en förutsättning för att lyckas.

Fokusområden

1. Unika värden för svenska trädgårdsprodukter

Svenska konsumenter har stort förtroende för svenska trädgårdsprodukter, vilket är viktigt att ta vara på och utveckla. Sveriges miljölagstiftning med höga krav ger oss odlare stort förtroende från konsumenten. Därför är det viktigt att informera om och förmedla detta och där är certifiering ett viktigt verktyg. Många producenter ser ett stort värde och hjälp i att arbeta med certifiering och att det ger en hög trovärdighet när det gäller produkternas kvalitet, miljö och livsmedelssäkerhet. Det gör att både säljare och köpare av certifierade produkter kan känna sig trygga. Nu finns även en ny certifieringsmodul för arbetsvillkor för att även stärka och hjälpa i det sociala ansvarstagandet.

För att växa på marknaden behöver de lokala produkternas unika värden identifieras och utvecklas. De behöver också kommuniceras mot konsument, handel och mot samhällets beslutsfattare på olika nivåer. Konsumenten informeras idag till stor del genom sociala medier.

Aktiviteter för att stärka området

Utveckling av varumärken, starka koncept, certifieringar. TTV i samarbete med Gröna möten anordnar seminarier och workshops för att stärka trädgårdsnäringen.

2. Innovativa råvaror och vidareförädling

Inom primärproduktionen i regionen finns goda förutsättningar att specialanpassa råvaror och växtmaterial till olika marknader. Kraven på produkterna är olika inom offentlig sektor, industri, restaurang, anläggningsverksamhet och handel med trädgårdsväxter respektive livsmedel. Viktigt är att möta efterfrågan från industrin och den offentliga sektorn där volymerna finns. För att kunna göra detta så måste volymerna och leveranssäkerheten öka. Det finns även en marknad för exklusiva, spännande specialprodukter till restaurang. Det finns en marknad för andrasorteringsprodukter och vidareförädling av denna i regionen.

Aktiviteter för att stärka området

Samarbete med offentliga myndigheter och industrin t.ex. Dafgårds och Toppfrys genom regionala projekt för att gynna produktutveckling med lokalt odlade produkter. Nyttja Gröna möten som plattform för möten bland annat mellan odlare och uppköpare av specialprodukter samt för att sprida kunskap om offentlig upphandling.

Öka volymen (både skördad mängd och utökad odlingsareal) för att kunna möta upp behoven inom industrin och därigenom öka andelen lokalproducerade råvaror. Detta görs bland annat genom satsningar på rådgivning, ERFA-träffar och fokusgrupper för odlingsteknik för att höja skörd samt kunskap kring lagring för att öka produktionsutbyte och råvarukvalitet.

3. Stark kunskapskedja: forskning – innovation – utbildning- rådgivning

För att stärka konkurrenskraften trädgårdsnäringen behöver vi ständigt arbeta med innovation och kunskapsdriven utveckling. Huvuddelen av utvecklingen och kunskapen kommer idag ifrån omvärlden. Det finns ett behov av ökade resurser för att hålla koll på de senaste rönen från länder som forskar mycket på jordbruk och trädgård. Sedan omsätta dessa kunskaper till praktik genom praktiska försök tillsammans med odlare och odlingsrådgivare. Projekt för att öka innovationstakten i näringen, ett befintligt exempel är Smartagri där det finns resurser för att i samarbete med Ag-tech företag utveckla ny produkter och tjänster. Här är samarbete med Agrovästs Precisionsodlingsprogrammet POS, Precisionsodling i Sverige välkommet.

Behovet av utbildad personal och företagare med kompetens och praktisk erfarenhet är stort i branschen. Här efterfrågas olika inriktningar samt olika nivåer av utbildning samt vidareutbildning för att kunna anställa personal eller utvecklas som företagare. Trädgårdsutbildningar i regionen ska hålla hög kvalitet med förebilder som inspirerar. Utbildningen ska baserade på aktuell forskning och erfarenhet och ge näringslivsanknytning. Detta genom möjlighet till praktik, projektarbeten och examensarbeten i samarbete med näringslivet. TTV ska stimulera till kunskapsutbyte med omvärlden och hämta hem mer kunskap till Sverige, som följs upp genom seminariedagar, fältvandringar, workshops samt artiklar i facktidningar. Ekonomi och företagsdrift är ett område som efterfrågas.

Aktiviteter för att stärka området

Projekt i samarbete med POS, Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap på SLU och Lokalproducerat i Väst för att öka innovationstakten i näringen.

Ta fram växtodlingsbrev med det regionala läget i fält. Ökat ansvarsområde för Växtskyddscentralen. På sikt utveckla mer praktiskt användbar forskning i samråd med odlarorganisationer och rådgivning vid uppläggning av försök, s.k. deltagardriven forskning.

TTV i samarbete med Gröna möten anordnar seminarier och workshops för att stärka trädgårdsnäringen. Arrangera nätverksutbyten mellan stadsodling och trädgårdsnäringen.

Nyttja naturbruksgymnasiernas och vuxenutbildningens resurser genom att skapa utbildning för fler kompetensnivåer inklusive uppdragsutbildningar efterfrågade av branschens företag. Stimulera näringens deltagande i lokala programråd och ledningsgrupper. Fånga upp växtodlare och studenter med intresse för hortikultur. Skapa inspiration och förebilder i branschen, exempelvis genom mentorskapsprogram. Skapa förutsättning som gynnar nya yngre odlare och gör steget in i ett eget företag mindre.

4. Efterfrågade tjänster

Många tjänster efterfrågas inom trädgårdsbranschen inom till exempel skötsel och anläggning. Det finns en potential att utveckla kompletterande tjänster i produktionsföretagen, vilket kan leda till ökad kompetensnivå och ökade möjligheter att erbjuda helårsanställningar. Branschen kan också bidra till hälsofrämjande gröna miljöer. Utvecklade samarbeten mellan företagen i branschen, kan utveckla nya typer av företagande och gynna arbetskraftsutbyte. Där kan TTV i samarbete med Gröna möten agera som nav i samarbete mellan branscher t.ex. IT och trädgård.

Aktiviteter för att stärka området

TTV i samarbete med Gröna möten anordnar seminarier och workshops för att stärka trädgårdsnäringen. Skapa nätverk mellan stad och land.

5. Hållbara produktionssystem

Trädgårdsnäringen kan på olika sätt bidra till en hållbar samhällsutveckling. För det behövs långsiktiga, miljövänliga och resurseffektiva lösningar för växtskydd, ogräsbekämpning och gödning. Det behöver även utvecklas effektivare system för produktion och förädling av trädgårdsprodukter och växtmaterial för att förbättra resurshushållningen och minska svinnet. Insatser för förbättrad arbetsmiljö. Projekt för att öka möjligheterna för att ge odlare förutsättningar för att odla mer och hållbart med modern teknik. Höjd kvalitet och säljbar volym för att förbättra resursutnyttjandet. Rådgivning för miljöåtgärder finns inom Greppa Näringen men kunskapen inom trädgård är begränsad.

Aktiviteter för att stärka området

Aktiviteter för att förbättra odlingsteknik och kunskap inom lagring är gynnsamt ur ett resursperspektiv. För vår region är speciellt odlingstekniska försök för exempelvis kålodling viktigt ur ett miljöperspektiv. Insatser för förbättrad arbetsmiljö, i samarbete med KCF Alnarp och RISE. Flytta in växthusproduktion i stadsplaneringen på industriområden, där infrastrukturen redan finns.

6. Konkurrenskraftigt företagande

För att trädgårdsnäringen i regionen ska kunna öka produktionen och bli internationellt konkurrenskraftig krävs samverkan mellan producenter, rådgivare, forskare, utbildare och myndigheter. Hitta hjälp med att uppmärksamma konsumtionstrender och förutse marknaden för att kunna få högre marknadsandelar och kunna höja produktionen. Öka konkurrenskraften genom att prestandamäta och profilera regionalt producerat med kortare transportavstånd, tuffare miljölagstiftning, rent vatten, relativt ren luft, arbetsplatser lokalt. Förbättra och effektivisera produktionsprocessen genom att utveckla odlingssystemet och genom förbättrad lagringsteknik kan försäljningssäsongen förlängas. Det behövs också likvärdiga konkurrensvillkor gentemot omvärlden samt ökad tillgång till kvalificerade personer att anställa i företagen och som kan starta nya företag eller ta över befintliga. Det är också viktigt att kunna motivera kompetent arbetskraft för att kunna behålla den i företaget och i näringen. Det är viktigt att känna en grupp tillhörighet och vara stolt över sin produktion.

Aktiviteter för att stärka området

Effektivisering och koll på kostnader genom att jämföra sig med varandra exempelvis genom ERFA-grupper men också genom jämförelser med motsvarande företag i andra länder.

Via mässbesök, utbudet i handeln samt utländska kontakter ha koll på konkurrerande länders produktion. Gynna samverkan för kapacitetshöjning till exempel genom lagerlokaler eller "tvätter".

För konkurrenskraften är försök inom odlingsteknik av högsta värde för näringen, exempelvis olika typer av ogräsbekämpning eller gödslingsförsök. Öka kunskapen om finansieringslösningar.

7. Kommunikation och samverkan

Det finns ett stort behov att utveckla kommunikationen mellan forskning, rådgivning, produktion och samhälle för att få en kunskapsbaserad utveckling. Trädgårdsnäringen behöver också kontaktytor och mötesplatser för att utveckla relationerna till professionella växtanvändare, handel, konsumenter och media samt arbeta mer med sociala medier och främjandeaktiviteter.

Problemet är en hög grad av blygsam hemmablindhet. Vi har bra produkter för både kropp och själ men vi behöver lyfta fram stoltheten; Kultur, historia, turism, storytelling, mat och hälsa. Lyfta fram våra fördelar gentemot andra aktörer och framhålla den Svenska produktionen.

Aktiviteter för att stärka området

Utveckling av varumärken, starka koncept, certifieringar. Mycket av detta ansvarar LRF Trädgård för men informationen kan göras lättillgänglig genom TTV i samarbete med Gröna möten.

Nyttja Lokalproducerat i väst för att ytterligare stärka producenternas storytelling kring unika värden och försäljning.

Tillväxt Trädgård Västs syfte är bland annat att stärka nätverken, kommunikationen och samverkan med fokus på primärproduktionen i regionen.